

Marián Gešper

Neznáme osudy bratov Hatalovcov

Roku 2020 sa pomyselne uzatvárajú storočnice, ktoré sú spojené s dejinými procesmi prvej svetovej vojny, rozpadom rakúsko-uhorskej monarchie a vymanením Slovenska spod stáročnej maďarskej nadvlády. Tohtoročná posledná sa viaže predovšetkým k udalostiam podpísania Trianonskej zmluvy 4. júna 1920. V Trianone sa prvý raz v dejinách vytýčili vonkajšie hranice Slovenska, ktoré vystúpilo na scénu medzinárodnej politiky už ako právny subjekt. Nemenej dôležitou je aj storočnica príchodu posledných príslušníkov česko-slovenských légii na jeseň roku 1920 a tým aj ukončenie ich dramatického sibírskeho putovania. Stojí za zmienku, že z Ruska sa vrátili domov takmer dva roky po oficiálnom ukončení bojov prvej svetovej vojny.

O týchto dejinných prelomoch vie slovenská verejnosť málo, a ešte menej sa o nich učia deti v školách. O koľko skutočných dramatických príbehov je ochudobnená naša kolektívna historická národná pamäť? Pritom práve súradnice rokov 1914 – 1918 – 1920 boli mimoriadne dôležité v zápase o slovenskú budúcnosť. Definitívne zbohom „Veľkému Uhorsku“ nespadlo samo z neba, bolo vydreté a zaplatené krvou mnohých slovenských dobrovoľníkov. Jednu z rozhodujúcich úloh zohrali práve príslušníci dobrovoľných vojenských jednotiek prvého zahraničného česko-slovenského odboja predovšetkým vo Francúzsku, Rusku a Taliansku. Diplomatické akcie Česko-slovenskej národnej rady v rokoch 1914 – 1918 bez ohľadu na pribojnosť jej vrcholových predstaviteľov by najskôr nedošli k cieľu, ak by sa neopreli o zásluhy česko-slovenských legionárov riskujúcich životy na frontoch „veľkej vojny“. Paradoxom je, že nemalo ich zomrelo, skôr než nový štát vznikol.

Väčšinu čs. legionárskych jednotiek tvorili Česi a Moravia. Slovákov bola výrazná menšina. Bol to výsledok dlhodobej a premyslenej maďarizácie, ktorá bola dôslednejšia než germanizácia Čechov v rakúskej časti dualistickej monarchie. Na druhej strane často sa slovenskí dobrovoľníci ukázali ako odhodla-

nejší bojovníci. Medzi slovenské legendy prvého zahraničného odboja bezpochyby patria bratia Dušan a Milan Hatalovci – národovci a dobrovoľníci v radoch česko-slovenského zahraničného vojska v Rusku.

Neznáme osudy Hatalovcov z malej obce Prietrž sú plné dramatických peripetií, ale i presvedčenia o správnosti boja za slovenské národné práva. Celkové zachytenie životných cestičiek tejto uvedomelej rodiny je hodné filmovej ságy. V tejto komerčnej ére je, bohužiaľ, málo pravdepodobné, že ich niekto znázorní vo filme.

Otec legionárov Samuel Hatala (1862 – 1956) patril k odvážnym národovcom a vytrvalo šíril slovenské povedomie v kraji. Bol známy ako nekompromisný učiteľ z obce Prietrž, ktorá je neďaleko Senice a Brezovej pod Bradlom. Podporoval národné hnutie a celý svoj život zasvätil vzdelávaniu a výchove slovenských detí a mládeže. Do Prietrže sa prisťahoval z Bukovca. Jeho rodina mala niekoľkogeneračnú učiteľskú tradíciu. Starý Hatala bol vystavený opakovaným útokom úradov, obviňovaniu z panslavizmu a šikanovaniu vládnucej uhorskej vrstvy. Napriek tomu sa mu podarilo udržať na učiteľskom mieste až do posledných akordov uhorského režimu.

Samuel Hatala bol činorodý aj v oblasti pozdvihnutia slovenského roľníctva či v kultúrnej a sociálnej oblasti. Roku 1913 založil prvý evanjelický cirkevný spevokol v obci, neskôr školskú knižnicu a večernú školu, ktorá dlhodobo vzdelávala ľudí v oblasti poľnohospodárstva, dejín či zdravotníctva. Nekompromisne bojoval aj proti alkoholizmu a úžere, ktorá postihovala slovenských roľníkov. V rovnakom duchu vychoval aj svoje dcéry Oľgu, Máriu, Elenu, Annu a synov Dušana, Milana a Ivana. Okrem synov legionárov bola národnou aktivistkou aj dcéra Elena Hatalová (1904 – 1983), prekladateľka, ktorá sa zúčastnila odboja proti nemeckému nacizmu a tlmočila francúzskym dobrovoľníkom.

Mladý Dušan Hatala (1893 – 1918) študoval na učiteľskom ústave v Horných Strelciach. Išiel v stopách otca, a preto mu nálepka „syna pansláva z Prietrže“ zostala počas celého štúdia. Keď napríklad exceloval v dejepisnej téme v maďarskom jazyku, všimol si ho školský inšpektor, ktorý ho chcel pochváliť. Len čo sa dozvedel, že je to syn učiteľa z Prietrže, utrúsil znevažujúcu poznámku. Brat Milan Hatala (1895 – 1967) sa nevydal učiteľskou dráhou, študoval na poľnohospodárskej strednej škole na Morave. Vypuknutie svetovej vojny roku 1914 fatálnym spôsobom zasiahlo rodinu.

Dušan narukoval do 13. honvédskeho domobraneckého pluku v októbri 1914, a v decembri je už na bojovej línii. Zima je mimoriadne studená, no rakúsko-uhorská jednotka, v ktorej slúži, nie je dostatočne vystrojená zim-

ným oblečením. Dušanovi omrznú nohy a odvážajú ho do vojenských lazaretov v zázemí. Omrzliny sú natoľko vážne, že mu hrozí amputácia časti nohy. Napokon sa vylieči a odchádza do 15. honvédskeho pluku a poľnou poštou vytrvalo posielal rodičom listy, v ktorých opisuje strašné podmienky života východného frontu. Zákopy plné blata, vody a všadeprítomní mŕtvi, to bola realita zákopovej vojny.

Bratia Dušan a Milan sa stretnú v máji 1915, a to v tzv. oddiele jednorodičov 72. regimentu v Prešporke, čo bola v podstate príprava na dôstojníkov z radov vzdelanejších vojakov. Dlhو tam nevydržia, keďže aj napriek zákazu sa rozprávali po slovensky. Ako uviedol v svojich pamätiach Augustín Malár: *„Pod trestom odoslania na front bolo zakázané hovoriť medzi sebou slovensky. Prví si to odniesli obaja Hatalovci. Boli odoslaní na front bez dôstojníckej školy.“*

Dušan sa tentoraz na fronte dlho neohreje a do ruského zajatia padne pri Lucku 7. júna 1916. V zajateckom tábore v Dárnici pri Kyjeve znovu ťažko ochorie a oko mu zachráni iba urýchlená operácia. Strašné skúsenosti ho nezlomili a počas pobytu v nemocnici sa dobrovoľne 18. októbra 1916 prihlási do česko-slovenského vojska v Rusku. Prijmú ho o pár týždňov 1. novembra 1916.

Rok 1916 je pre odboj prelomový. Z iniciatívy M. R. Štefánika sa uskutočňuje aktívny nábor do vojenských korpsov zo slovenských a českých zajatcov. V Rusku, kde je ich najviac, 2. februára 1916 vzniká prvý česko-slovenský strelecký pluk a 19. mája 1916 strelecká brigáda v rámci ruskej cárskej armády. „Legionára“, ktorého chytia rakúsko-uhorské bezpečnostné orgány, hoci aj v ruskej uniforme, bez milosti popravujú. Na talianskom a ruskom fronte sú takto hromadne a v niekoľkých prípadoch demonštratívne popravené desiatky zajatých českých a slovenských dobrovoľníkov. Zopár mesiacov pred koncom vojny! Je to prekvapujúce, no zahraničné dobrovoľnícke jednotky sa paušálne začínajú označovať ako „česko-slovenské légie“ až po prvej svetovej vojne. Roku 1916 rovnako ešte nie je rozhodnuté, že sa habsburská monarchia rozpadne. Na druhej strane nie je jasné, ako bude nový štát vyzerieť. Hypoteticky má byť zložený z „českých krajín“ a Slovenska, ktoré nebolo na rozdiel od Čiech koľunou krajinou a nemalo správne hranice v rámci Uhorska.

Dušana po nasadení v ruskom vojnovom hospodárstve v lete 1917 prevelia do 1. streleckého čs. pluku. Zúčastňuje sa poslednej ruskej Kerenského ofenzívy na východnom fronte, a to bitky pri Zborove a Tarnopole. Bojuje ako radový vojak, a to napriek tomu, že v rakúsko-uhorskej armáde mal hodnosť čatára. Svojou odvahou na seba upozorní, čo bolo o to cennejšie, že v tom čase nebolo veľa Slovákov medzi legionármi. Českí a slovenskí dobrovoľníci pri

Zborove takmer bez guľometov a čiastočne oblečení v zimnom výstroji vyrazili na pripraveného nepriateľa. Rýchly útok, ktorý prelomili tri línie zákopov, prekvapil aj ruské velenie. Vysoká morálka legionárov bola v ostrom kontraste s rozkladajúcou sa ruskou armádou, čo bol dôsledok zvrhnutia cárskeho režimu a slabej autority tzv. Kerenského dočasnej už republikánskej vlády. Práve po bitke pri Zborove 1. a 2. júla 1917 padli posledné prekážky zo strany ruskej vlády k náboru zajatcov českej a slovenskej národnosti, čo vyvrcholilo 9. októbra 1917 vytvorením česko-slovenského zboru v Rusku. Iba o niekoľko mesiacov (v októbri podľa ruského kalendára) sa ďalšou revolúciou v rozpadajúcej krajine chopili moci boľševici, ktorí otvorene vyhlasovali zastavenie vojny za každú cenu. Dohodové veľmoci boli nečakane vystavené vážnej hrozbe. Nemecká ríša po uzavretí mieru s boľševikmi začala presúvať divíziu z východu na západný front a zároveň posilňovala svoje stavy o nemeckých vojakov, ktorí sa vracali z ruského zajatia. Formovanie česko-slovenských jednotiek ponúкло alternatívu ich masovejšieho zapojenia do bojov na západnom fronte, kde potrebovali každú posilu.

Ťažkosti, ktoré museli Slováci prekonať cestou do dobrovoľníckeho zboru, boli veľké. Mnoho by vedel rozprávať aj Ignác Bôcik, pôvodom z Koštian pri Martine, ktorý na popud otca pracoval v Rusku pred vojnou. Patril k najmladším slovenským „legionárom“, ak nebol najmladší. Ako pätnásťročný sa na jeseň 1916 prihlásil k dobrovoľníkom, no až 6. júla 1917 ho z mesta Dárnica spolu s ostatnými odtransportovali do Bobrujska. Keď rakúski a maďarskí zajatci na stanici videli, že sú to Slovania z habsburskej monarchie, hádzali do nich otvorene kamením. Cestou bol okradnutý, ale odhodlaný idealizmus nestratil. Podstúpil výcvik, a aby toho nebolo dosť, dostal zápal pľúc. Bôcik sa ešte nevystrábil, a aj napriek tomu odchádza s ôsmimi slovenskými spolubojovníkmi k 1. streleckému čs. pluku. Tam ich zachytila výzva, aby sa Slováci hlásili do práve formovaného 7. streleckého pluku Tatranského, ku ktorému odchádza práve s Dušanom Hatalom. Bôcik a Hatala cestujú na streche vlakového vozna a celí premrznutí dôjdu do Kyjeva. V Berežanoch bývajú v zemľankách a sú pridelení k 12. rote 7. pluku Tatranského, ktorý s ostatnými ustupuje na východ. V pätách majú nemecké jednotky. Za zmienku stojí jedna príhoda, ktorá všeličo vypovedá o myslení niektorých maďarských zajatcov v Rusku. Značná časť maďarských zajatcov masovo vstupovala po boľševickej revolúcii do Červenej armády. Noví maďarskí príslušníci Červenej armády vyprovokovali s česko-slovenskými jednotkami niekoľko nezmyselných konfliktov a sú spájaní aj s tzv. čeľabinským incidentom, ktorý bude znamenať koniec prímeria medzi boľševikmi a česko-slovenskými korpusmi. Bôcik spomína, ako ce-

lú noc preležali v pohotovosti priamo pod vlakom na koľajniciach, očakávajúc prepád maďarských „červených“ jednotiek. Prekvapujúca aktívna účasť maďarských, ale aj nemeckých zajatcov u boľševikov, keď uvážime, že iba niekoľko mesiacov predtým bojovali za Nemeckú ríšu v štýle *Drang nach Osten* a za *Velké Uhorsko*, je na samostatnú kapitolu.

Dňa 3. marca 1918 v nemeckom hlavnom štábe v Brest-Litovsku nová boľševická vláda v Rusku uzavrela prímerie s centrálnymi mocnosťami a postúpila Nemeckej ríši obrovské územia Ukrajiny a Bieloruska. Východný front prakticky prestal existovať, súčasne sa na území sovietskeho Ruska nemohli zdržovať cudzie vojenské jednotky, teda ani česko-slovenské. Naši legionári fakticky osamotení v rýchlosti ustupujú za riekou Dneper a Desnu smerom na železničnú križovatku Bachmač. Medzi nimi nechýbal ani Dušan Hatala, ktorý sa medzitým stane dôstojníkom v hodnosti práporčíka. Nemci napriek prímeriu zaútočia na mesto Bachmač s cieľom odrezať ústup česko-slovenských plukov a medzi 7. až 13. marcom 1928 dôjde medzi nimi k tvrdým bojom. Práporčík Dušan Hatala 10. marca 1918 narýchlo organizuje svoju čatu do protiútok, pričom v chvate sa stihne ozbrojiť iba revolverom a sekerou. Padne v ten istý deň ako dvadsaťpäťročný zasiahnutý zo zálohy dávkou z nemeckého guľometu. Pre urputnosť bojov sa ho nepodarilo odnieť z bojiska. Pochovaný je ďaleko od slovenskej vlasti v neznámom masovom hrobe, posmrtné povýšený na nadporučíka in memoriam.

Mikuláš Gacek, slovenský spisovateľ, prekladateľ, legionár a dokonca neskorší politický väzeň, v svojich *Sibírskych zápiskoch* (1936), vydaných Matičou slovenskou, neobišiel v rozjímaní mŕtveho kamaráta: „*Zatíchli sme. Viac sme sa nevypytovali... Bratia naši, bratia! Padli ste i za nás za mnohých. Svojou krvou ste vykúpili náš voľný odchod na Sibír a do Francúzska... Iba akási náhoda zavinila, že teraz nie ste vy na rušnej stanici v Penze a my namiesto vás pri bratskej mohyle na poli niekde medzi Dočom a Bachmačom na Ukrajine... Tam nám zostal aj Dušan Hatala... Len nedávno ho v Berežanoch povýšili na práporčíka. Keď prišiel medzi nás od 1. divízie v starom obšúchanom dlhočíznom mantli s pridlhými rukávmi, s akýmsi plachým pohľadom belasých očí v ohorenej tvári, veľmi nám imponoval. V celom jeho zjave bolo čosi detsky úprimného, prostého, nežného. Aj hovoril takým hrudným tlmeným hlasom. Ako rád si porozprával! A keď hovoril o rozvedkách, o boji pod Zborovom, nikdy nehovoril o sebe. Slovo „ja“ sa v jeho slovníku nevyskytovalo. V našejrote už nebolo miesto a zadelili ho do desiatej. No srdce ho aj potom ťahalo k nám. S obdivom nám rozprávali o ňom. Ako viedol svoju čatu pod Bachmačom na Nemcov... Pred útokom všade zháňal pušku, a keď nebolo zvyšnej, kdesi vypria-*

dol sekeru... v ľavej ruke revolver, v pravej sekera – tak sa prvý prebil prednou líniou nemeckej obrany... Napravo-naľavo rozdával strašné údery ťažkou sekerou. A dostal sa až do dediny, no tu ho od chrbta prekvapil guľomet zo strechy domu, klesol... a naši museli ustúpiť. Ani si ho nemohli pochovať...“

Jeden z jeho ďalších spolubojovníkov Slovák Štefan Majtan aj po rokoch smutne dodáva: „Celé Rusko bolo v revolučnom plameni, vlády sa menili z Kerenského na boľševickú. Ukrajinci tvorili svoju vlastnú armádu a začali sa boje

Marta Javorská: Červená, Sliezska a trúbka, 2018

medzi nimi a krasnoarmejcami. Červená armáda tiahla na Kyjev. My sme boli neutrálni, no Nemci tiahli na Bachmač a niektoré naše roty boli určené na ich zadržanie. Dodnes spomínam na mladého práporčíka-učiteľa (Hatalu), ktorý túžil na fronte bojovať za národ, obetujúc mu svoj život. Vždy ma slzy polejú pri spomienke na jeho statočné vlastenectvo...“

Isto bude zaujímavosťou, že vo vedľajšej 11. rote 7. streleckého pluku bojoval pri Bachmači aj dvadsaťtiročný slovenský dobrovoľník a niekdajší člen študentského spolku Mor ho! Ferdinand Čatloš. Bachmačskú bitku na rozdiel od Hatalu prežije, na Sibíri bude povýšený dokonca na poručíka a neskôr výrazne zasiahne do slovenských dejín.

Brat Milan Hatala sa dlho zdráhal rodičom napísať o Dušanovom osude, až 26. decembra 1918 oznamuje krutú novinu listom domov. V tom čase bol poručíkom a nachádzal sa na ruskej Sibíri. Česko-slovenská republika už existova-

la dva mesiace. Milanov osud v ničom nezaostával za bratrovým. Svoju vojenskú anabázu vo svetovej vojne začína ako rakúsko-uhorský vojak 72. pešieho pluku v máji 1915 a v júni sa zúčastňuje bojov v Haliči. Do ruského zajatia padne skoro v decembri 1915 pri obci Zlatá Lipa. Najprv pracuje ako zajatec v Jekaterinskej gubernii v Kamenskom Záporoží v strojárskom závode. Je potrebné si uvedomiť, že Slováci, ktorí boli ruskí štátni občania, vstupovali do Českej družiny už roku 1914. Milan Hatala ako rakúsko-uhorský vojak patril medzi úplne prvých slovenských dobrovoľníkov na východnom fronte. Bol dokonca tretím v poradí, prvým bol jeho krajan Štefan Fajnor zo Senice. Milana ako dobrovoľníka oficiálne prijali 26. marca 1916 v Jekaterinburgu a aj on ochorel na dyzentériu. Pobyt v nemocnici využil na pomoc zajatcom, kde tlmočil do nemčiny, ruštiny a iných slovanských jazykov. Vtedy netušil, že jeho brat Dušan je medzi česko-slovenskými dobrovoľníkmi. Milan Hatala sa aktívne zúčastňuje bojov pri Zborove, kde je vážne zranený na nohe. Aj jemu hrozí amputácia, čo bola vtedy, bohužiaľ, bežná medicínska procedúra. Poľní vojenski lekári pre nedostatok času radšej amputovali končatinu, než by riskovali gangrénu raneného. Od októbra a novembra 1917 aktívne korešponduje s bratom Dušanom, povzbudzuje ho optimistickými listami. Bratia spolu slúžili v 7. pešom pluku Tatranskom a bojovali vo viacerých bitkách. Dušan v bojovej situácii zachránil bratovi Milanovi život.

Milan Hatala po evakuácii česko-slovenských korpusov z Kyjeva cez Bachmač na Sibír nastúpi do posádky vo Vladivostoku. Využíva nadanie na jazyky, tlmočí dokonca aj z angličtiny, ktorú sa naučil až v légiách. Patril k tým, čo sa zásadne pričínili o formovanie nového 12. streleckého pluku pomenovanom po M. R. Štefánikovi. V rokoch 1919 – 1920 aktívne pracuje v štábe a pripravuje evakuáciu z Vladivostoku loďami cez Tichý oceán a severoamerický kontinent, Atlantik a západnú Európu do novej republiky. Iní sú evakuovaní cez more popri ázijskom pobreží cez Indický oceán a Stredozemné more do Európy. Domov sa vracia medzi poslednými roku 1920, pred sto rokmi!

Vznik štátu bol pre otca Samuela Hatalu veľkým zadosťučinením a do zaslúženého dôchodku odchádza roku 1930, napokon sa presťahuje do Skalice. Naďalej zostáva činný na poli slovenskej kultúry a intenzívne píše pamäti, ktoré sa týkajú nielen obce Prietrž, ale sú aj kronikou pohnutých slovenských dejín. Milan Hatala po príchode z Ruska krátko pôsobí ako dôstojník z povolania v československej armáde, neskôr hospodári na statku pri Senici, ktorý mu štát prideliť za zásluhy.

Po Mníchovskej zrade v septembri 1938 západné veľmoci prinútila Česko-slovenskú republiku, aby bez boja odstúpila Nemeckej ríši české a moravské pohraničie aj s pevnostnými opevneniami. Po Viedenskej arbitráži v novembri

1938 si horthyovské Maďarsko odtrhne slovenský juh a neskôr aj časť východu. Po vzniku Slovenskej republiky a vytvorení nemeckého Protektorátu Čiech a Moravy Milan Hatala riskantne pomáha bývalým kolegom k úteku cez Maďarsko na západ do zahraničného odboja. Jeho aktivita sa prezradila, a on uteká rovnakou trasou. Pre štyridsaťpäťročného veterána to bolo skutočné déjã vu. Západná anabáza bude trvať rovnako nekonečne ako východná. V rámci československého zahraničného vojska prejde výcvikom vo Veľkej Británii, neskôr sa aktívne zúčastňuje bojov vo Francúzku, Nemecku a konca vojny sa dočká v Plzni v máji 1945.

Beh dejín sa nezastaví! Roku 1948 sa k moci dostáva režim komunistickej strany. Znovu prinavrátene hospodárstvo pri Senici mu znárodnia. Fatálnym sa mu stane, keď v hneve nad životnou situáciou niekde povie: „*Vytrhal by som koľajnice do Sovietskeho zväzu.*“ Bez ohľadu na zásluhy, účasti v prvom zahraničnom odboji i v druhom proti nemeckému nacizmu je roku 1953 odsúdený na desať rokov väzenia. Tie si plne odsedí vo väzniciach štátu, za ktorý tak bojoval! Otec Samuel Hatala sa synovho prepustenia nedožije a zomiera roku 1956. Milana prepúšťajú až roku 1963, robí v rozličných (aj robotníckych) profesiách a zomiera náhle roku 1967.

Hatalovci sú dnes slovenskou verejnosťou zabudnutí. Častejšie si na nich spomenú v zahraničí než na Slovensku. Ich pamiatku čestne stráži iba zopár nadšencov a predovšetkým rodná obec Prietrž. Legionárska obec dala zhotoviť v rokoch 1927 – 1928 pamätnú tabuľu Dušanovi Hatalovi sochárovi Vojtechovi Ihriskému a v máji 1928 bola osadená na stene rodného domu. Možno hovoriť o šťastí, že je tam do dnešných dní, keďže je to pravdepodobne jediná zachovaná podobizeň Dušana Hatalu. Bratia figurujú aj v menoslove pomníka padlých z Prietrže. Na sté výročie bachmačskej bitky bol odhalený nový pomník vo Veľkej Doči a pamätná tabuľa na budove železničnej stanice v Bachmači na Ukrajine, čo bola česká iniciatíva. Na tabuli je zoznam 85 padlých, pričom dvaja sú Slováci: Silvester Brna a Dušan Hatala.

Slováci môžu hovoriť o šťastí, že mali rodiny, ako boli Hatalovci. Práve prostredníctvom zamyslenia nad ich životmi symbolicky splácame dlh všetkým národoveckým rodom. Oni to boli, čo zápasil v nerovnom boji a napriek všetkému pokračovali v borbe za národné práva. V každodennom živote učili a povzbudzovali slovenských ľudí, udržiavali slovenskú kultúru a boli kronikármi pamäti národa. Sté výročie návratu posledných slovenských dobrovoľníkov do vlasti roku 1920 nás zaprisaháva aj na pozadí dnešného nepokojného sveta zachovať ich pútavý príbeh pre ďalšie mladé slovenské generácie.

Svoju prvú básnickú zbierku vydal Ján Kollár pred 199 rokmi (v roku 1821) v Prahe pod názvom *Básně Jana Kollára*. Nedočkala sa takmer nijakého ohlasu v porovnaní s jeho *Slávy dcerou*, vydanou o tri roky neskôr (1824). Vybral som z nich vlasteneckú báseň *Slovanka bratom a sestram*, ktorá nezostáva len mŕtvym dokumentom tých čias, ale – keď báseň vyslobodíme z klasicizujúceho jazykového korzetu – prihovára sa aj čitateľom našim dnešným – a či zajtrajším?

Ján Kollár

Slovanka bratom a sestram

Zanechajte cudzie, vlastnou rečou vravte!
 Sláva Slávom, slávni Slovania.
 Pestujte reč, jej krásou sa hájte!
 Zanechajte cudzie, vlastnou rečou vravte!
 Ona, ľubozvučná, znie oveľa krajšie.
 V nej je duša otcov cudne schovaná.
 Zanechajte cudzie, vlastnou rečou vravte!
 Sláva Slávom, slávni Slovania.

Neholdujte cudzím, hájte vlastné zvyky.
 Svojskosť naši predkovia vždy mali.
 Nedbajte nič na prázdne módne kriky.
 Neholdujte cudzím, hájte vlastné zvyky.
 Národ bez nich býva iba bitý,
 keď dovolí, aby mu ich vzali.
 Neholdujte cudzím, hájte vlastné zvyky.
 Svojskosť naši predkovia vždy mali.

Zanechajte cudzí, vlastný tovar robte!
 I nám dal Boh um a po dve ruky.
 Nech ich každý uplatní, nedrží ich v kobke.
 Zanechajte cudzí, vlastný tovar robte!
 Keď sa čerpá voda, buďme obojrukí.
 Strom bez miazgy neživý je, nemá puky.
 Zanechajte cudzí, vlastný tovar robte!
 I nám dal Boh um a po dve ruky.

Preložil Jozef Čertík